

Avauksia ja keskustelua

Yhtiöturvallistamisesta turvuuteen

Markus Silvasti

Ned Lebov ja kumppanit (1994) ovat osuvasti todenneet, kuinka me kaikki hävisimme kylmän sodan. Sen sijaan, että maailma olisi päätynyt rauhaan suurvaltojen välisen vastakkainasettelun purkautuessa, alkoi pitkä sota terrorismia vastaan. On hämmentävää, kuinka kylmän sodan aikaisesta sotilaallisesta turvallisuudesta on siirrytty kylmän sodan jälkeiseen laaja-alaiseen turvattomuuteen. Jari Rantapelkonen (2000) on kuvannut osuvasti tätä aikamme paradoksia. Kylmän sodan aikana rauha taattiin aseiden 40 vuodeksi ilman tappiota kapea-alaisen sotilaallisen turvallisuuden avulla. Nyt demokratian idealle rakentuva laaja turvallisuusajattelu on johtanut Euroopassa satoihin tuhansiin kuolonuhreihin (Balkanin kriisi). Ronnie Lipschutz (1995) onkin teoksessaan *On Security* osuvasti kysynyt, onko turvallisuus ansa.

Aikamme turvallisuusparadoksiin kuuluu myös se, että koskaan aikaisemmin me emme ole satanneet turvallisuuteen yhtä paljon kuin nykyään. Koskaan aikaisemmin me emme ole olleet suu-remmassa turvassa kuin nyt. Siitä huolimatta me koemme nyt suurempaa turvattomuutta kuin koskaan aikaisemmin (Weber & Lacy 2012, 240).

Kaikista ponnisteluista huolimatta me emme pysty estämään terroritekoja, kuten Pariisin viime vuoden iskut osoittivat. Ja mitä kertoo ajastamme se, että katukuvaamme ovat ilmestyneet turvallisuuden nimissä toimivat katupartiot. Onko kyse turvallisuuden laajemisesta vai lisääntyneen turvattomuuden aiheuttamasta turvan kaipuusta?

Tällä puheenvuorolla en halua kyseenalaistaa turvallisuuden keskeistä merkitystä hyvinvoinnin perustana. Tarkoitukseni on pikemminkin pohtia, mitä turvallisuudessa on tapahtunut? Risto Eräsaaren (2002) ajankohtaisen puheenvuoron *Kuinka turvaton on riittävän turvallinen* tavoin minua kiinnostaa pohtia, miten turvallisuuden riittävä taso voitaisiin määrittää. Onko mahdollista purkaa nykyistä ”yltiöturvallistamista” ja palata turvan alkukotiin – turvuuteen?

Turvallisuuden holtiton laajentaminen

Pikainen vilkaisu turvallisuuden yleisjulkaisuihin kertoo, mitä turvallisuudessa on tapahtunut. Kapea, alun valtiolähtöinen turvallisuus on laajentunut ja syventynyt. Vaikka turvallisuus voi vaikuttaa kuin itsestään laajenevalta, Jarmo Linnéll (2009) on huomauttanut, että on oikeampaa puhua turvallisuuden tietoisesta laajentamisesta. Kööpenhaminan koulukunta¹ laajensi turvallisuuden kattamaan sotilaallisen turvallisuuden ohella myös

---

1 Kööpenhaminan koulukunta on yksi kriittisen turvallisuustutkimuksen suuntaus.

poliittisen, taloudellisen, yhteiskunnallisen ja ympäristöllisen sektorin. Sen jälkeen uusia turvallisuusia on syntynyt kiihtyvällä tahdilla. Monissa uusissa turvallisuuskäsityksissä turvallisuus on kääntynyt päälaelleen, käsitteelliseksi anomaliaksi. Turvallisuutta ja turvattomuutta on yhä vaikeampi erottaa toisistaan. Vai mitä meidän tulisi ajatella sellaisista käsitteistä kuin *rikosturvallisuus* tai *pandeeminen turvallisuus*? Rikosturvallisuus ei suinkaan tarkoita turvallista tapaa tehdä rikoksia vaan suojaa rikoksia vastaan. Samoin on laita pandeemisen turvallisuuden suhteen. Milloin turvallisuudesta tuli turvattomuutta?

Turvallisuus on levittänyt rönsynsä kaikkialle yhteiskuntaan. Kaikki turvattomuus on turvalistettu, kun kaikista asioista on tehty turvallisuuskysymyksiä. Jef Huysmansin (1997) mukaan turvallisuudesta on tullut eräänlainen ”tiheä merkitysijä”, joka muuttaa kaikki sosiaaliset suhteet turvallisuussuhteiksi. Eikö tämä jo riitä? Pitääkö turvallisuus vielä jotenkin *lisäturvata* esimerkiksi *kokonaisturvallisuuden* kaltaisin käsittehirviöin? Eikö maailmamme erilaisiin ”olioihin” kuulu jo arkikokemuksen valossa tietynlainen eheys, kokonaisuus tai täyteys? Onko meillä ’vaillinaisvapautta’ ja ’osademokratiaa’ vapauden ja demokratian rinnalla? Puhuminen kokonaisturvallisuudesta on yhtä mielekästä kuin puhuminen ”kokonaiselämästä” elämän sijaan. Tuoreessa väitöskirjassaan Minna Branders (2016) esittää, kuinka kokonaisturvallisuus on kaiken kattava orientaatio käsittäen kaikkien tunnistettujen turvallisuusuhkien hallinnan. Mielenkiintoista on pohtia, kuinka tällainen kokonaisvaltainen, kaikki itseensä sulkeva kokonaisturvallisuus voi vielä laajeta, niin kuin Branders (2016, 20) esittää. Tapahtuuko turvallisuudelle sama kuin meidän alati laajenevalle maailmankaikkeudellemme?

Tämä saattaa tuntua lukijasta verbaaliakrobatialta – ja sitä se onkin. Turvallisuus on mitä suurim-

massa määrin käsitevaltaa, terminologista vallankäyttöä. Kyösti Pekosen (1991) mukaan modernin politiikan tärkein ”tekeminen” on kamppailua symbolisesta vallasta. Kysymys on terminologisesta vallankäytöstä, toisin sanoen siitä, kenen kielellä – termeillä ja määritelmillä – todellisuus määritetään. Tämä ei ole mitenkään uusi oivallus ihmiskunnan historiassa. Jo muinaisessa Kiinassa 2 500 vuotta sitten hallitsijan tärkeimmäksi tehtäväksi valtion olojen parantamiseksi katsottiin sanojen merkityksen korjaaminen. Ei siis ihme, että kiinalaisen tietosanakirjan mukaan eläinten tärkein luokka oli ”keisarille kuuluvat”. Sen jälkeen tulivat sitten ”balsamoidut”, ”kesytetyt” ja ”siat”. ”Merenneidot”, ”tarunomaiset”, ”juoksu-koirat” ”tässä luokitellut” ja ”ne, jotka riehuivat kuin hullut” muodostivat omat eläinluokkansa. Luokituksen loppupäästä löytyivät vielä sellaiset eläinluokat kuin ”lukemattomat”, ”hienonhienoilla kamelinkarvasiveltimellä piirretyt”, ”ja niin edelleen”, ”juuri saviruukun rikkoneet” ja ”etäältä kärpästä muistuttavat”. (Foucault 2010.)² Luokituksemme eläimistä on tyystin toinen, vaikka itse eläimet ovat säilyneet ennallaan.

Yhtä valaisevia esimerkkejä kielellisestä vallankäytöstä löytyy omasta ajastamme. Esimerkiksi Suomessa rajaturvallisuus on omittu vain rajavartiolaitoksen tehtäväksi. Rajavartiolaitokseen (578/2005) kirjattu rajaturvallisuuden ylläpidon *legaalinmääritelmä* kattaa vain rajanylittävien uhkien hallinnan. Rajavartiolaitoksen toiminnassa ja sen eri asiakirjoissa rajaturvallisuus on laajennettu kattamaan koko

2 Tämä luokittelu on todennäköisesti fiktiivinen. Se on peräisin Jorge Luis Borgesin vuonna 1942 julkaistusta tekstistä *El idioma analítico de John Wilkins* (The Analytical Language of John Wilkins). Myös Foucault tuo *Sanat ja asiat* -teoksessa esiin, että luokittelu on Borgesin sepittänyt. Borges tosin väittää viittaavansa erääseen vanhaan kiinalaiseen ensyklopediaan (*Celestial Emporium of Benevolent Knowledge*), mutta on epävarmaa, missä määrin hänen esittämänsä taksonomia todella pohjaa siihen.

rajavartioloituksen toiminnan aina meripelastusta ja sotilaallista maanpuolustusta myöten. Rajavartiolain määritelmä on huomattavasti suppeampi eikä sisällä tällaisia velvoitteita. Samansuuntainen kehitys on ollut havaittavissa EU:ssa. EU:n yhteistä rajavalvontaa on kehitetty yhdenmukaisesti rajavalvonnan (*Integrated Border Management*) viitekehyksessä. *Management*-termin käyttöönotolla pyrittiin nimenomaan korostamaan rajavalvonnan normatiivista, hallinto-oikeudellista legitimeettiä (Mitsilegas 2007). Tästä huolimatta rajavalvonnasta keskustellaan rajaviranomaisten piirissä enenevässä määrin rajaturvallisuuden (*border security*) kontekstissa. (Heiskanen 2013.)

Yhteiskuntatieteissä tapahtunut ”kielellinen käänne” näkyy hyvin myös uusimmassa kotimaisessa turvallisuustutkimuksessa. Monien tutkijoiden (Heinonen 2011; Heiskanen 2013; Linnéll 2009; Vuori 2011) mukaan turvallisuuden retorinen argumentaatio on lisääntynyt. Uhkakuvia rakennetaan tietoisesti. Linnéll (2009) on väitöskirjassaan osoittanut, kuinka viranomaiset pyrkivät ”uhkakuvaliittikan” avulla ensi sijassa turvaamaan omat organisatoriset intressinsä. Se ei välttämättä edistä viranomaisten välistä yhteistyötä, pikemminkin päinvastoin. Turvallisuus eriytyy eri hallinnon aloille ja sen hallinta käy entistä haasteellisemmaksi. Niinpä nykyinen pyrkimys ottaa kaikki epävarmuudet haltuun ei ole mahdollista saati toivottavaa. Yhteiskunnallisia voimavaroja haaskaantuu, kun viranomaisten tekevät osin päällekkäisiä toimintoja.

Kuvaavan esimerkin tästä kehityksestä tarjoavat terrorismin torjunnan järjestelyt Euroopassa. Euroopassa on virallisten yhteistyömuotojen ohella kymmenkunta epävirallista verkostoa, jotka osallistuvat tämän globaalien pahuuden kitkemiseen maailmasta. Oldrich Buresin (2012) mukaan epäviralliset järjestelyt voivat tehostaa toimintaa, koska ne lisäävät jäsenmaiden sitou-

tumista, viranomaisten välistä luottamusta sekä torjuntatoimenpiteiden joustavuutta. Toisaalta epäviralliset järjestelyt vaarantavat virallisten yhteistyömekanismien toimivuuden sekä jäsenmaiden välisen solidaarisuuden. Lisäksi epäviralliset yhteistyöjärjestelyt ovat huomattavasti haasteellisempia parlamentaarisen valvonnan ja hallinnollisen läpinäkyvyyden kannalta. On hämmentävää, kuinka jokaisen vakavan terroriteon jälkeen Euroopassa käynnistyy keskustelu uusista terrorin vastaisista toimita. Buresin mukaan tämä johtuu siitä, että poliitikot eivät edes tiedä, mitä kaikkia järjestelyjä on jo luotu asian tiimoilta. Toisena syynä Bures pitää riittämätöntä kansalaiseskustelua. Terrorismintorjunta jätetään turvallisuusviranomaisten päätettäväksi, joiden mielestä ”mitä enemmän, sen parempi” -ajattelu voittaa todellisen tarveharkintaan perustuvan päätöksenteon.

Niinpä yhteiskuntatieteellisesti suuntautuneissa turvallisuustutkimuksissa on kritisoitu voimakkaasti nykyistä turvallisuuskulttuuria. Kritiikki on kohdistunut erityisesti viranomaisten suorittamaan riskianalyysiin ja profilointiin (esim. Amooore 2011; DeGoede 2008; Leese 2014). Kritiikin kärki, kuten pyrkimys riskien täydelliseen eliminointiin ja sokea usko teknologian kaikkivoipuuteen, kuvastaa hyvin vallitsevia viranomaiskäytäntöjä. Toisaalta esitettyä kritiikkiä voi pitää ylimitoitettuna ja yksipuolisena. Kritiikistä on helppo havaita useimpien tutkijoiden täysi tietämättömyys ja ymmärtämättömyys viranomaistoimintaa kohtaan. Kritiikin valossa näyttää siltä, että viranomaisia pidetään paljon suurempana uhkana turvallisuudelle kuin itse rikollisia. Tämä tuntuu kohtuuttomalta arvostelulta, kun otetaan huomioon, että viranomaiset toimivat lakien mukaan. Lakien, jotka on luotu poliittisessa prosessissa ja joiden tulisi ilmentää yhteiskunnan tahtotilaa. Turvallisuuskriitikoiden suurin huoli näyttääkin olevan, kuinka terroristien (ja muiden rikollisten)

sosiaalinen elämä vaikeutuu, kun he eivät voi viettää ”normaalaa elämäänsä”. En edes halua ajatella, kuinka ”normaalius” määritellään tässä kontekstissa.

Jo arkikokemuksen valossa on ilmeistä, että kunkin ammatin syvälinen ymmärrys ja osaaminen syntyvät vain ammatissa harjaantumisen kautta. Turvallisuus ei ole tässä suhteessa poikkeus. Profession näkökulmasta turvallisuutta voidaan pitää jopa erityisalueena, koska turvallisuusasioita leimaa tietty salaperäisyyden verho. Siksi turvallisuustoimenpiteistä ja niiden tehokkuudesta on vaikea saada tietoa. Tämä johtuu turvallisuuteen liittyvän tiedon luonteesta (Ekblom 2014) – toisin sanoen viranomaistoiminnan arkaluonteisuudesta sekä lailla säädettyistä salassapitomääräyksistä. Mikäli viranomaisten taktiset ja tekniset toimintamenetelmät tulisivat julkiseen tietoon, rikostorjuntatoimenpiteet menettäisivät tehonsa. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (21.5.1999/621, 24 §) kieltää paljastamasta muun muassa tietoja, jotka liittyvät maan ulkosuhteisiin tai maanpuolustukseen sekä tietoja, jotka julki tullessaan vaarantaisivat rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä.

Edellä todetun perusteella on ymmärrettävää, että turvallisuuden määrittely tapahtuu poliittisessa prosessissa niiden viranomaisten toimesta, jotka edustavat alan asiantuntemusta. Toisaalta tämä on herättänyt arvostelua, koska turvallisuusuhkat ovat turvallisuuseliitin määrittämiä. Turvallisuusviranomaisilla on tapana liioitella uhkia, koska uhkamääritykset toimivat osaltaan resurssien jaon perustana (Limnell 2009). Turvallisuusviranomaiset syyllistyvät helposti myös turvallisuuden kapea-alaiseen määrittelyyn pyrkien uhkien täydelliseen eliminointiin, mikä ei yhteiskunnan resurssien kannalta ole mielekäs. Niinpä turvallisuuden ”oikean tason” määrittelyä ei voi jättää yksin viranomaisille, vaikka

tällaisia vaatimuksia on esitetty ja puolustettu (Janzon 2014).

Kuinka paljon turvallisuutta?

Syyskuun 2001 terrori-iskut muuttivat turvallisuusympäristömme kertaiskulla. Terrorismista tuli suurin turvallisuusuhka niin kansalliselle kuin kansainväliselle turvallisuudelle. Yhdysvallat julisti *sodan* terrorismia vastaan. Turvallisuus nousi kansainvälisen politiikan polttopisteeseen ja turvallistamisesta tuli osa poliittista todellisuutta monilla politiikan osa-alueilla. Yhteiskuntatieteilijät näkivät turvallisuuden äärimmäisessä tavoittelussa turvallisuushysterian piirteitä. He alkoivat puhua ”turvallisuuspaniikista” ja ”bunkeriyhteiskunnasta” (esim. Kroker 2008). Tämä sai monet tutkijat näkemään itse turvallisuuden muodostuvan länsimaiden suurimmaksi uhaksi. Rasmussenin (2004) toteamus ”tavasta, jolla me yritämme ratkoa ongelmia, tulee turvallisuuden teema ja itse ongelma” kiteyttää osuvasti tämän nykyajan refleksiivistä modernisuutta kuvaavan trendin.

Marraskuussa 2015 Ranska koki historiansa tuhoisimman terroriteon. Suurvallan turvallisuuskoineisto yllätettiin täysin, vaikka Ransalla pitäisi periaatteessa olla yksi maailman tehokkaimpia tiedustelujärjestelmiä. Tapaus kertoo paitsi haasteen vaikeudesta, myös iskujen täydellisen estämisen mahdottomuudesta. Analysoitavaa dataa on liikaa, jotta kaikki iskut voitaisiin estää. Myös demokratia (lainsäädäntö) ja inhimillinen ymmärrys asettavat omat rajansa. Esimerkiksi Lontoon metroon vuonna 2005 sekä pilalehti *Charlie Hebdon* toimitukseen vuoden 2015 tammikuussa hyökänneet miehet olivat turvallisuusviranomaisen seurannassa, mutta seurannasta luovuttiin tehdyn tilannearvion perusteella.

Kuinka turvallisuus tulisi sitten määrittellä, etteisen tavoittelusta tulisi vielä suurempi ongelma kuin itse turvallisuudesta? Richard Ullman (1983)

on tarjonnut tähän kysymykseen oivan lähestymistavan. Pohtiessamme turvallisuutta ja sen riittävyttä meidän tulee kysyä itseltämme, mistä asioista olemme valmiit luopumaan. Yhteiskunnassa on turvallisuuden ohella paljon muitakin arvoja kuten vapaus, terveys ja hyvinvointi. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta kyse on aina resurssien käytöstä ja eräänlaisesta ”nollasummapelistä”. Satsaus turvallisuuteen tarkoittaa, että voimavaroja voidaan käyttää vähemmän muiden arvopäämäärien tavoitteluun. Esimerkiksi Pariisin marraskuussa 2015 tapahtuneiden terroriisukujen jälkeen Ranska ilmoitti lisäävänsä yli 5 000 poliisia, 2 500 tutkintatuomaria ja 1 000 tullityöntekijää. Ranska ilmoitti myös kaksinkertaistavansa Isisin vastaisten Syyriaan kohdistuvien ilmaiskujen määrän. Tämä panostus on luonnollisesti pois yhteiskunnan muusta kehittämisestä.

Hyvän heuristisen työkalun tähän pohdintaan tarjoaa David Baldwinin (1997) esittämä kysymyspatteristo. Baldwinin mukaan turvallisuuden oikea taso voidaan määritellä seuraavien seitsemän kysymyksen avulla: *turvallisuutta kenelle? turvallisuutta minkä arvojen puolesta? kuinka paljon turvallisuutta? mitä uhkia vastaan? millä keinoin? mihin hintaan?* ja *missä ajanjaksossa?* Ennen kuin niihin voidaan vastata, tulee yhteiskunnassa käydä keskustelua siitä, mikä on turvallisuuden arvo. Baldwinin (1997) mukaan turvallisuuden arvo voidaan määrittää kolmesta näkökulmasta. Turvallisuutta voidaan pitää primäärinä (ensisijainen, tärkein) arvona, jos se syrjäyttää kaikki muut yhteiskunnalliset arvopäämäärät. Ydinarvolähestymistapa tunnustaa, että yhteiskunnassa on muitakin oikeushyviä. Turvallisuus on vain yksi arvo muiden arvojen joukossa. Turvallisuuden tarkastelu marginaalisen arvon näkökulmasta tarkoittaa taas sitä, että turvallisuudesta huolehditaan vain siinä laajuudessa, kun se on ehdottoman tarpeellista ja välttämätöntä. Baldwin päätyy kannattamaan turvallisuuden määrittelyä marginaalisen arvon mukaisesti, koska äärimmäinen

turvallisuus (primääri arvo) ei ole saavutettavissa eikä pääsy sopuun yhteiskunnan ydinarvoista ole käytännössä mahdollista. Täten turvallisuuden määrittely *marginaalisen arvon* mukaan on ainoa lähestymistapa, joka Baldwinin mukaan tekee mahdolliseksi yhteiskunnallisten voimavarojen jakamisen.

Arvopohdinnan ohella myös keinojen ja vaihtoehtoisten politiikoiden pohdinta on tärkeää. Ymmärrettävästi turvallisuuden painopiste on terrorismin ja vakavan rikollisuuden torjunnassa. Terrorismin uhrina kuolee vuosittain yli 4 000 ihmistä maailmassa. Pelkästään Yhdysvalloissa ja Euroopassa menehtyy liikenteessä vuosittain yli 100 000 ihmistä. Maailmassa kuolee nälkään *päivittäin* yli 40 000 ihmistä. Satsaaminen kovaan turvallisuuteen pehmeiden arvojen sijaan saattaa olla resurssien väärää allokointia. Tutkimusten mukaan panostus kehitys yhteistyöhön ja kasvatukseen torjuu syrjäytymistä ja radikalisoitumista paljon tehokkaammin kuin satsaaminen turvallisuushallintoon ja ”kovaan turvallisuuteen”. Niinpä turvallisuudessa tulisi kiinnittää enemmän huomiota riskilähteiden alkusyyihin: niihin yhteiskunnallisiin epäkohtiin, jotka ruokkivat eriarvoisuudesta kumpuavaa ongelmien kärjistyistä. Tällöin turvallisuuden vahvistaminen lähtee panostamisesta kasvatukseen, koulutukseen, kehitysapuun ja yhteiskuntien rakentamiseen. Tästä näkökulmasta Suomen jo suhteellisen vaatimattoman kehitysavun leikkaamista voi pitää lyhytnäköisenä ”turvallisuuspolitiikkana”.

Turvallisuustutkimuksen kriittisissä puheenvuoroissa on kiinnitetty huomiota turvallisuuden dysfunktioihin. Turvallisuuden kiihkeä tavoittelu johtaa väistämättä myös haitallisiin sivuvaikutuksiin, ei-toivottuihin seurauksiin. Veikko Heinonen on väitöskirjassaan (2011) teoretisoinut turvallisuuden perusyhtälöt. Kun keinot ovat oikeassa suhteessa uhkiin ($K=U$) nähden, syntyy positiivinen turvallisuuden tunne ($T+$). Mikäli näin ei ole

($K < U$), voimme puhua turvallisuusvajeesta (T). Olen väitöskirjassani (Heiskanen 2013, 603) täydentänyt Heinosen 'turvallisuusmatematiikkaa' kolmannella yhtälöllä: "Mikäli keinot ovat ylimitoitettut uhkiin nähden ($K > U$), myös tällöin syntyy turvallisuusvajetta (T).". Tämä yhtälö on laajasti tiedostettu ja raportoitu kriittisen turvallisuustutkimuksen piirissä. Mielestäni turvallisuuden oikean tason määrittämisessä tulee noudattaa suhteellisuusperiaatetta. Viranomaisten keinojen tulee olla tehokkaita, tarpeellisia ja oikeassa suhteessa tavoiteltaviin päämääriin nähden. Muussa tapauksessa on vaarana, että turvallisuuden parantamiseen tähdätyt toimet pikemminkin lisäävät turvattomuutta. Terrorismin torjuntaan tarkoitettut toimet kohdistuvat periaatteessa vain "pahiksiin", mutta toimien ei-toivotut sivuvaikutukset (esim. matkustamisen vaikeutuminen, lisääntynyt valvonta, tiedollisen itsemääräämisoikeuden kaventuminen) kohdistuvat kaikkiin ihmisiin. Tällä voi olla kielteisiä vaikutuksia itse turvallisuuteen. Esimerkiksi Saksassa ihmiset ovat pidättyneet käyttämästä yhteiskunnallisia sosiaalipalveluja (esim. vieroitushoito, terapia, perheneuvonta), koska he ovat halunneet välttää leimautumista viranomaisten silmissä "turvallisuusriskeiksi". Sosiologit puhuvat yhteiskunnan *jäättämisvaikutuksesta*. Jottei tämä "turvallisuusdystopia" toteutuisi, mitä meidän tulisi tehdä?

Paluu turvan alkukotiin

Turvallisuus on aikalaiskäsityksissä ymmärretty kohtalon kysymyksenä. Turvallisuudessa on kysymys elämästä ja kuolemasta, jota hallitsee pyrkimys eloonjääntiin (*survival*). John Stuart Millin (2000[1861]) mukaan turvallisuuden koivaan "käsitytimeen" kuuluu sen rationaalisen elementin ohella myös järjetön elementti, *kostonhalu*. Tämä on selvästi nähtävissä terroritekojen ensireaktioissa. Lännen kostoiskuissa on kuollut paljon enemmän siviilejä kuin terroristeja. Viime vuoden alussa Pakistanissa kuoli 76 lasta, kun Yhdysvallat yritti tappaa al-Qaidan kakkosmie-

hen. Viime vuoden lokakuussa Isis ampui alas venäläisen matkustajakoneen Egyptissä koston Venäjän ilmaiskuille Syyriassa. Myös Pariisin marraskuisten iskujen motiivina olivat Ranskan sotatoimet Syyriassa. Näiden esimerkkien valossa voidaan pohtia, parantaako kostolähtöinen ajattelu turvallisuutta? Monet tutkijat (esim. Bailliet 2008) ovat nimittäin varoittaneet, että lännen sekaantuminen muiden maiden asioihin lisää terroristisen toiminnan todennäköisyyttä Euroopassa. Osallistuminen solidaarisuuden nimissä lännen "yhteisrintamaan" saattaa siis pahentaa turvallisuustilannetta kotimaassa.

Toinen turvallisuuden ongelmaan liittyvä piirre on sen käsitteellinen epämääräisyys. Wolfersin (1952) yli 60 vuotta vanha kuvaus turvallisuudesta "hämäryyden symbolina" ei ole menettänyt ajankohtaisuuttaan. Erilaisia turvallisuuksia on kymmeniä, ellei peräti satoja. Ei siis ihme, että monet tutkijat ovat pitäneet turvallisuutta pikemminkin *metaparadigmana*, joka tulee määritellä tapauskohtaisesti ja jonka ominaispiirteitä ovat jatkuva laajenevuus ja totaalisuus. Turvallisuus on käsitteenä laajentunut niin paljon, että turvallisuuskriitikot ovat vaatineet turvallisuuden purkamista. Äärimmäisissä puheenvuoroissa on esitetty jopa turvallisuuden käsitteestä luopumista (Laitinen 1999). Turvallisuus on jatkuvan laajentamisen seurauksena menettänyt paitsi ilmaisykykynsä myös kaiken analyyttisen voimansa.

Näistä lähtökohdista turvallisuuden (toiminta, kulttuuri, kieli) uutta suuntaa ei kannata rakentaa *turvallisuus*-käsitteen varaan, joka ovat merkitykseltään sumea sekä ideologisesti latautunut. Meidän tulee löytää "uusi turvallisuus", jossa painopiste alituisten uhkien, riskien, vaarojen ja haavoittuvuuksien sijaan on vapaudessa ja huoltomuudessa sekä mahdollisuuksissa toteuttaa ihmisarvoista elämää. Tämä ei tarkoita uuden keksimistä, vaan vanhan *turvan* uudelleen löytämistä. Turvallisuuden ytimessä on turva, olo-

tila, jossa ei ole huolta ja murhetta. On selvää, että turvallisuuden hahmottaminen negatiivisen turvallisuuskäsityksen valossa huolettomuutena muuttaa myös itse turvallisuutta. Uhkien ja riskien sijaan huomiota kiinnitetään myös niihin ei-toivottuihin seurauksiin, joita turvallisuuden tavoittelu tuo mukanaan.

Nykyisen turvallisuusajattelun valossa turvallisuudesta voidaan puhua kummajaisena. Tämä aikamme ”turvallisuushäro” pitää turvallisuutta yksiulotteisena tilana. Ikään kuin turvallisuus ja turvattomuus eivät voisi esiintyä samanaikaisesti. ”Uusi turvallisuus” on syytä käsitteellistää ottaen huomioon, että *turvallisuuskonfliktti* on turvallisuuden perustavaa laatua oleva ominaisuus (Wæver 1995). Globalisaation mukanaan tuoma dikotomioiden hämärtyminen voidaan tulkita myös eri ilmiöiden ääripäiden vahvistumisena. *Joko* turvallisuuden *tai* turvattomuuden sijaan me joudumme elämään *sekä* turvallisuudessa *että* turvattomuudessa. Siten uusi turvallisuusparadigma tulee määrittää huomioiden turvallisuuskonfliktin aiheuttama jatkuva jännite. Meidän tulee pyrkiä turvuuteen.

Turvuuus on olotila, joka on riittävän turvallinen voidaksemme nauttia jokapäiväisestä elämästä ilman merkittävää tai jatkuvaa pelkoa. Turvuus määritetään osana yhteiskunnallista keskustelua turvallisuuden marginaalisen arvon mukaisesti. Siten se ei muodostu yksin päättäjien ja turvallisuusviranomaisten sanelemana vaan osana yhteiskunnallista keskustelua. Keskustelua, jossa kuuluu myös kansan ääni. Siten turvuutta ei tuoteta päättämällä ihmisten *puolesta* vaan keskustelemalla asioista heidän *kanssaan*, kuten arjen turvaa painottavat lähestymistavat korostavat (Bubandt 2005; Jarvis & Lister 2013). Hyvän esimerkin tästä tarjoaa Eurooppaan kehkeytynyt pakolaistilanne. Kansalaisten reaktiot ja mielenilmaisut eivät välttämättä ole sattuneet yksin virallisen politiikan kanssa.

Turvallisuusympäristön muutos on näkynyt myös kansalaisaktiivisuutena. Poliisin resurssien vähentäminen on saanut kansalaiset liikkeelle ja osallistumaan yhteisiin ”turvallisuustalkoisiin”. Esimerkiksi Pihlputaalla jo vuosia toiminut ”Yöpyövelit”-vartiointi on vähentänyt omaisuusrikoksia paikkakunnalla. Nykyinen pakolaistilanne on tuonut julkisuuteen katupartiot. Katupartioiksi kutsutaan ulkona liikkuvaan vapaaehtoista joukkoa, joka tarkkailee ympäristöä järjestyshäiriöiden varalta. Katupartiot ovat jakaneet niin kansan kuin viranomaisten mielipiteet, koska liikkeen toiminnassa on havaittu ideologisia, jopa ulkomaalaisvastaisia vaikutteita. Kriittisimmässä puheenvuorossa Suomen nykyistä tilannetta on verrattu natsi-Saksan alkupäiviin, jotka edelsivät Hitlerin valtaannousua. Joka tapauksessa ilmiö kertoo kansalaisten lisääntyneestä turvattomuuden tunteesta globaalien turvallisuushaasteiden edessä.

On selvää, että täydellinen turvallisuus ei ole saavutettavissa. Risto Eräsaaren sanoin ”riittävän turvallinen” on jossain määrin myös turvaton olotila. Esittämäni turvuuden taustaoletuksena on siis se, että erilaiset riskit, uhkat ja haasteet kuuluvat luontaisena osana ihmisten elämään. Ne ovat *conditio humana*, elämän rautainen laki. Turvallisuustoimenpiteet tulee mitoittaa ”järkevässä” suhteessa muihin arvopäämääriin nähden. Turvallisuustoimenpiteiden mitoituksessa tulee noudattaa suhteellisuusperiaatetta. Toimenpiteet eivät saa aiheuttaa merkittävää tai kohtuutonta haittaa yhteiskunnan muille arvoille. Täten huomiota kiinnitetään suunniteltujen toimenpiteiden osalta myös niiden haitta- ja sivuvaikutuksiin. Toimenpiteiden osalta on myös syytä tiedostaa, että turvuutta edistetään parhaiten vaikuttamalla ilmiöiden alkusiihiin seurausten ja vastatoimenpiteiden sijaan.

Toimenpiteiden osalta on syytä tiedostaa turvallisuuden kilpavarustelun ansat. Aivan kuten

ylenmääräinen antibioottien käyttö on tehnyt bakteereista vastustuskykyisiä, turvallisuuden jatkuva tehostaminen tekee rikostorjunnasta entistä haasteellisempää. Entiset ”lääkkeet” eivät pure ja viranomaisten täytyy kehittää jatkuvasti hienos-tuneempia ja kalliimpia ratkaisuja samalla kun rikollisuudesta tulee entistä tuottoisampaa liike-toimintaa harjoittajilleen. Tämä itseään ruokkiva ”rikollistamisen” kierre tulee katkaista. Turvalli-suuden äärimmäisen tavoittelun sijaan huomio tulee suunnata turvallistamisen purkamiseen, asioiden palauttamiseen normaalin politiikan piiriin. Elämä on sattumanvaraista, ja sellaisena se pysyköön. Muuten käy niin, että kaikki hauskuus ja jännitys katoavat tästä riskien täyttämästä postmodernista ajastamme.

Kirjallisuus

- AMOORE, LOUISE. 2011. "Data Derivatives: On the Emergence of a security Risk Calculus for Our times." *Theory Culture Society* 28:6, 24–43.
- BAILLIET, CECILIA. 2008. "Statement on the Role of Law in Security Practices from Perspective of Globalization." Teoksessa *The Role of Law, Ethics and Justice in Security Practices*, toim. J. Peter Burgess & David Rodin. Oslo: Prio Papers, 15–17.
- BALDWIN, DAVID. 1997. "The concept of security". *Review of International Studies* 23:1, 5–26.
- BRANDERS, MINNA. 2016. *Kokonainen turvallisuus? Kokonaisturvallisuuden poliittinen kelpoisuus ja hallinnollinen toteutettavuus*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- BURES, OLDRICH. 2012. "Informal Counterterrorism arrangements in Europe: Beauty by variety or duplicity by abundance." *Cooperation and Conflict* 47:4, 495–518.
- BUBANDT, NILS. 2005. "Vernacular Security: The Politics of Feeling Safe in Global, National and Local Worlds." *Security Dialogue* 36:3, 275–296.
- EKBLOM, PAUL. 2014. "Securing the Knowledge" teoksessa *The Handbook of Security*, 2. painos, toim. Martin Gill. London & New York: Palgrave MacMillan.
- ERÄSAARI, RISTO. 2002. *Kuinka turvaton on riittävän turvallinen?* Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- FOUCAULT, MICHEL. 2010. *Sanat ja asiat*. Helsinki: Gaudeamus.
- DE GOEDE, MARIEKE. 2008. "Beyond Risk: Premediation and the Post-9/11 Security Imagination." *Security Dialogue* 39:2–3, 155–176.
- HEINONEN, VEIKKO. 2011. *Suomalaisen turvallisuuspolitiikan tila. Suomalaisen 2000-luvun alun turvallisuuspoliittisen debatin käsiteanalyttinen tarkastelu*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- HEISKANEN, MARKUS. 2013. *Rajakeisarin uudet (v)aatteet. Käsiteanalyysi rajaturvallisuudesta*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- HUYSMANS, JEF. 1998. "Security! What Do You Mean? From Concept to Thick Signifier". *European Journal of International Relations* 4:2, 226–255.
- JANZON, MAX. 2014. *Realizing Border Security Culture in Finland (and Europe)*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- JARVIS, LEE & MICHAEL LISTER. 2013. "Vernacular Securities and Their Study: A Qualitative Analysis and Research Agenda." *International Relations* 27:2, 158–179.
- KROKER, ARTHUR. 2008. "The New Biometric State." Teoksessa *The Role of Law, Ethics and Justice in Security Practices*, toim. J. Peter Burgess & David Rodin. Oslo: Prio Papers, 26–27.
- LAITINEN, KARI. 1999. *Turvallisuuden todellisuus ja problematiikka, tulkintoja uusista turvallisuusista kylmän sodan jälkeen*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- LEBOV, RICHARD NED & JANICE GROSS STEIN, TOIM. 1994. *We All Lost the Cold War*. Princeton: Princeton University Press.
- LEESE, MATHIAS. 2014. "The new profiling: Algorithms, black boxes, and the failure of anti-discriminatory safeguards in the European Union." *Security Dialogue* 45:5, 494–511.
- LIMNÉLL, JARMO. 2009. *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- LIPSCHUTZ, RONNIE. 1995. "On Security." Teoksessa *On Security*, toim. Ronnie D. Lipschutz. New York: Columbia University Press, 1–23.
- MILL, JOHN STUART. 2000. *Utilitarismi*. Suom. Kari Saastamoinen. Helsinki: Gaudeamus.
- MITSILEGAS, VALSAMIS. 2007. "Border Security in the European Union: Towards Centralised Controls and Maximum Surveillance." Teoksessa *Whose Freedom, Security and Justice?*, toim. Anneliese Baldaccini, Elspeth Guild & Helen Toner. Oxford & Portland Oregon: Hart Publishing, 359–394.
- PEKONEN, KYÖSTI. 1991. *Symbolinen modernissa politiikassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- RANTAPELKONEN, JARI. 2000. *Konfliktin, konfliktinhallinnan ja turvallisuuden käsitteet kylmän sodan päättymisen jälkeen*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- RASMUSSEN, MIKKEL VEDBY. 2004. "It Sounds Like a Riddle: Security Studies, the War on Terror and Risk." *Millenium: Journal of International Studies* 33:2, 381–395.
- ULLMAN, RICHARD. 1983. "Redefining Security". *International Security* 8:1, 129–153.

- VUORI, JUHA. 2011. *How to do Security with Words. A Grammar of Securitisation in the People's Republic of China*. Turku: Turun yliopisto.
- WEVER, OLE. 1995. "Securitization and Desecuritization." Teoksessa *On Security*, toim. Ronnie D. Lipschutz. New York: Columbia University Press, 46–86.
- WEBER, CYNTHIA & MARK LACY. 2012. "Designing Security." Teoksessa *The Routledge Handbook of New Security Studies*. toim. J. Peter Burgess. London & New York: Routledge, 240–252.
- WOLFERS, ARNOLD. 1952. "'National Security' as an Ambiguous Symbol." *Political Science Quarterly* 67:4, 481–502.